

**Initiativärende mot Skaraborgs sjukhus, sjukhuset i Falköping,
angående underrättelseskyldighet enligt 24 § tredje stycket lagen
(1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM)**

Initiativet

Med anledning av en anmälan till JO mot bl.a. Socialnämnden i Falköpings kommun avseende handläggningen av ett ärende om omhändertagande enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) av en person, AA, inforrades och granskades handlingar från socialförvaltningen i Falköpings kommun och Skaraborgs sjukhus, sjukhuset i Falköping.

Av utredningen framkom bl.a. att socialnämnden den 9 december 2002 med stöd av 13 § LVM beslutade att omedelbart omhänderta AA. LVM- vården skulle inledas på sjukhuset enligt 24 § LVM. Polishandräkning begärdes av socialnämnden och AA fördes sent på kvällen till en psykiatrisk avdelning (FBK 7 D) vid sjukhuset i Falköping. Vid ankomsten uppgav han att han inte ville stanna. Läkaren bedömde att det inte fanns lagligt stöd att kvarhålla AA som genast lämnade avdelningen. Senare på natten påträffades AA av en polispatrull och övertalades att frivilligt återvända till sjukhuset. Han kvarstannade därefter frivilligt på avdelningen till dess transport till anvisat LVM-hem skedde den 11 december 2002.

Fråga uppkom om verksamhetschefen för avdelningen, i enlighet med vad som anges i 24 § tredje stycket LVM, skulle ha sett till att socialnämnden eller den som förestår vården vid LVM-hemmet genast underrättades vid det tillfälle när AA inte ville kvarstanna på sjukhuset. Om en sådan skyldighet förelåg uppkom därefter fråga om någon underrättelse gjordes.

Utredning

JO beslutade att ta upp saken till utredning och att inhämta yttrande från Regionstyrelsen i Västra Götalandsregionen. Regionstyrelsen överlämnade som sitt svar en utredning undertecknad av divisionschefen BB, Skaraborgs sjukhus, division psykiatri, sjukhuset i Falköping. Av utredningen framgick bl.a. följande.

Vid Division Psykiatri, vuxenpsykiatri, finns skriftlig rutin som en del av det material som delas ut till samtliga nyanställda läkare. Bifogar del av denna rutin

avseende LVM. Ävenså finns hänvisning till LVM i vår verksamhetshandbok med länk till författning i fulltext.

I det aktuella fallet har jag efter det att patienten i fråga identifierats tagit del av journalhandling. Av journal framgår inte om anmälan har gjorts till behandlingshem eller socialnämnd i samband med att patienten lämnade avdelningen. Av journal framgår att bedömning av specialistläkare i psykiatri (överläkare) gjordes i anslutning till att patienten lämnade avdelningen kl. 23.30.

Med stöd av gällande skriftlig rutin och med stöd av att överläkarbedömning gjordes kan handläggningen vara korrekt men i så fall ej fullt dokumenterad i journalhandlingen vilket i sig är otillfredsställande.

Av den till remissvaret bifogade rutinen avseende LVM framgår – såvitt här är av intresse – följande.

En pat som intages efter ett 13 § LVM-beslut vårdas på sjukhuset enl HSL (*hälso- och sjukvårdslagen [1982:763]; JO:s anm.*). Inga tvångsåtgärder får vidtagas. Vill pat ej kvarstanna uppringes det behandlingshem han är placerad på av SIS (Statens institutionsstyrelse). Personal därifrån får komma och hämta pat som kvarhålls till dess.

I beslut den 18 april 2005 anförde *JO André* följande.

Bedömning

Enligt 24 § första stycket LVM skall vård enligt LVM inledas på sjukhus, om förutsättningar för sjukhusvård är uppfyllda och det anses lämpligt med hänsyn till den planerade vården i övrigt. Enligt bestämmelsens andra stycke skall den som behöver sjukhusvård under vårdtiden beredas tillfälle till sådan vård. Av tredje stycket framgår att verksamhetschefen för den sjukhusenhet där missbrukaren vårdas skall se till att socialnämnden eller den som förestår vården vid LVM-hemmet genast underrättas, om missbrukaren önskar lämna eller redan har lämnat sjukhuset. Verksamhetschefen får besluta att missbrukaren skall hindras att lämna sjukhuset under den tid som behövs för att säkerställa att missbrukaren kan föras över till ett LVM-hem.

JO har tidigare behandlat frågor om underrättelseskyldigheten och kvarhållningsrätten enligt nu aktuellt lagrum (JO:s ämbetsberättelse 1990/91 s. 218 och 1993/94 s. 298). I sistnämnda beslut aktualiserades frågan hur ”vårdas” i 24 § tredje stycket första meningen skulle tolkas. Socialstyrelsen som yttrade sig till JO i det ärendet anförde att en företagen undersökning inte kan anses vara påbörjad vård, då denna endast ligger till grund för läkarens beslut huruvida patienten skall erhålla vård. Socialstyrelsen synes således ha tolkat ordet vårdas så att därmed avses sjukhusvård. JO Norell Söderblom ställde sig tveksam till den tolkningen och ansåg sannolikheten tala för att lagstiftaren avsett den pågående LVM-vården. Då bestämmelsens utformning lämnade öppet för olika tolkningar ansåg hon sig inte kunna kritisera vederbörande läkare för att han hade underlåtit att anmäla till socialnämnden att patienten hade lämnat sjukhuset.

Därefter fann jag i ett beslut angående underlåtenhet att kvarhålla en patient som var föremål för vård enligt LVM (JO:s ämbetsberättelse 2002/03 s. 301), där även frågan om underrättelseskyldigheten berördes, det önskvärt att oklarheten i

lagstiftningen undanröjdes och sände över en kopia av beslutet till den särskilda utredare som fått i uppdrag att se över tillämpningen av LVM.

Frågan behandlades i LVM-utredningens betänkande Tvång och förändring – Rättssäkerhet, vårdens innehåll och eftervård (SOU 2004:3). I propositionen Stärkt rättssäkerhet och vårdinnehåll i LVM-vården m.m. (prop.2004/05:123 s. 37) anfördes att begreppet vårdas uppenbarligen kan tolkas på olika sätt: I den ena tolkningen innebär begreppet att det skall ha fattats ett beslut om intagning i slutenvård, medan det i den andra tolkningen räcker med att patienten har förts till sjukhuset efter beslut om LVM-vård.

Vidare anfördes i propositionen (s. 37 f.), som ännu inte har resulterat i någon ändring i lagstiftningen, följande.

Det kan enligt regeringens mening inte vara förenligt med intentionerna bakom bestämmelsen om underrättelseskyldighet att en patient fritt skall kunna lämna sjukhuset utan någon åtgärd från personalens sida, enbart av det skälet att patienten ännu inte har blivit föremål för ett formellt beslut om intagning i sjukhuset. Det är därför väsentligt att det i lagtexten tydligt framgår när förutsättningarna för verksamhetschefens underrättelseskyldighet och därmed kvarhållningsrätt föreligger. LVM-utredningen har föreslagit att underrättelseskyldigheten skall inträda så snart vårdtagaren har *förts* till sjukhusenheten. Länsrätten i Stockholm har i sitt remissvar påpekat att det kan finnas situationer där vårdtagaren självmant inställer sig vid en sjukhusenhet, vilket inte fångas upp med begreppet *förts*. Länsrätten föreslår i stället uttrycksätten *vistas* eller *finns*. Regeringen instämmer i den bedömningen, och föreslår lydelsen ”där vårdtagaren *vistas*”.

I förevarande ärende aktualiseras inledningsvis frågan om AA vid det aktuella tillfället vårdades vid sjukhuset i Falköping i den betydelse som avses i 24 § LVM. I socialnämndens beslut om omedelbart omhändertagande angavs inget om var vården skulle inledas. Av nämndens underställning till länsrätten, gjord samma dag som beslutet om omedelbart omhändertagande, framgår att AA inledningsvis skulle placeras på FBK 7 D och att han blev inskriven vid Hornö LVM-hem i samband med omhändertagandet. Av den journalanteckning som gjordes vid sjukhuset den 9 december 2002 synes AA inte ha blivit inskriven vid avdelningen.

Mot bakgrund av den oklarhet som råder om såväl innebörden i begreppet ”vårdas” som om de faktiska förhållandena i det aktuella fallet konstaterar jag att det är oklart om någon underrättelseskyldighet enligt 24 § LVM förelåg.

Även om läkaren inte var skyldig att underrätta socialnämnden eller LVM-hemmet har det enligt min mening legat nära till hands att ändå underrätta socialnämnden om att AA hade lämnat sjukhuset. Härvid vill jag särskilt framhålla att AA var föremål för LVM-vård, att det var mitt i natten i december månad och att AA inte hade någon bostad.

Med konstaterande av att kommande lagstiftning kommer att undanröja den ovan berörda oklarheten i tillämpningen av 24 § LVM avslutas ärendet.